

Олег БЛОХІН

Ключові слова: людина, культура, спорт, виховання.

Проаналізовано соціокультурну і виховну функції спорту; підкреслено його роль у формуванні здорового способу життя та патріотичному вихованні молоді. Розглянуто соціально-психологічні особливості впливу засобів масової інформації на формування іміджу суб'єктів спорту.

УДК 37.035.6 : 613.8796

СПОРТ ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

© Блохін О., 2012

наслідок політичних та економічних змін, що відбулися в українському суспільстві протягом останніх років, було цілковито зруйновано побудовану за радянських часів систему патріотичного виховання дітей та молоді. За відсутності системної роботи у сфері патріотичного виховання, нині чітко простежуються певні негативні зміни у світоглядних пріоритетах молодого покоління. Розв'язання означеної проблеми В. Лукашук убачає у впровадженні ефективної, історично перевіреної системи спортивно-патріотичного виховання, що відповідає перспективним інтересам українського народу. Спорт був і залишається одним із могутніх засобів патріотичного виховання. Національний складник у спорті найкраще виявляється на церемоніях нагородження переможців Олімпійських ігор, коли здійснюється прапор та звучить гімн країни-тріумфатора. Успіхи та невдачі виступи у спорті більшість громадян пов'язують із престижем країни [9, 237].

Для більш глибокого вивчення соціокультурного та політичного аспектів спортивних перемог українських спортсменів

мають бути з'ясовані базові моделі (архетипи), які найчастіше функціонують у свідомості і вболівальників, і власне людей спорту. Здійснене Є. Позднишевим дослідження дало можливість заперечити поширене твердження про те, що спорт «обслуговується» тільки архетипом Героя (Воїна), і показало певні зв'язки восьми базових архетипів із найпопулярнішими видами спорту. Зокрема, базовий архетип Хранителя пов'язаний із 40 % видів спорту (велоспорт, аеробіка, лижний спорт, спортивні танці, туризм, скелелазіння), Героя – з 35 % видів спорту (футбол, баскетбол, волейбол, теніс, єдиноборства, національні види спорту), Мислителя – з 15 % (легка атлетика, плавання, гольф) і Шукача – з 10 % (йога, бодібілдинг). На думку дослідника, застосування теорії архетипів у спорті й спортивному бізнесі :

- може безпосередньо впливати на концепцію та імідж спортсмена, команди, організації;

- допомагає ідентифікувати цільову аудиторію, а отже зрозуміти її переваги, смаки, принципи;

- допомагає правильно розробити дизайн інтер'єру, вивіски, придумати слоган, створити фірмовий стиль;

- допомагає збудувати грамотну стратегію рекламно-маркетингових заходів [11, 343].

Окрім того, соціокультурна і політична роль основних досягнень українських спортсменів визначається соціально-психологічними особливостями впливу ЗМІ на формування іміджу суб'єктів спорту. Упродовж усієї історії розвитку спортивної преси спостерігається стійка залежність її впливу на читачів від рівня розвитку поліграфічної бази. Так, на початку ХХ ст. спортивна преса могла використовувати тільки чорно-білий текст і згодом чорно-біле фото. Це обмежувало можливості психологічного впливу спортивної преси на відчуття, сприйняття й уявлення читачів. Особливості висвітлення спорту в газетах залежать від рівня розвитку поліграфічної бази та пов'язані зі складом читачької аудиторії (стать, рівень доходів, рі-

вень освіти). Численність певної аудиторії залежить від таких факторів, як час, країна, соціальний прошарок тощо. «Бульварна преса» впливає на відчуття, емоції читача, формує сприйняття, уявлення, тобто працює на емоційному рівні. Аналітичні ж матеріали, навпаки, працюють на рівні понять, суджень, тобто, піднімаються до когнітивного рівня свідомості.

«Бульварна преса» орієнтується, зазвичай, на людей, що не мають вищої освіти, активізуючи ліву півкулю головного мозку на образному рівні, тоді як аналітичні видання формують своє коло читачів з освічених людей, активізуючи праву півкулю головного мозку на когнітивному рівні. Більшість спортивних матеріалів цілеспрямовано створює одночасно тільки один певний імідж. Якість іміджу, сформованого спортивним виданням, залежить від власного іміджу цього видання. Спортивна преса активно впливає на емоції читачів, використовуючи кольоровий друк, широкі можливості сучасної техніки [12, 245].

Повідомлення вітчизняної спортивної преси щодо результатів змагань містять огляди прес-конференцій, що відбуваються після завершення цих змагань. Тренери, гравці, атлети, які відповідають на запитання спортивних журналістів, можуть пояснити і особливості конкретних подій змагання, і визначити їхні причини та результати. Існують поширені засоби впливу цих виступів на створення іміджу людей спорту. До них, зокрема, належить проведення деякими спортивними виданнями (наприклад «Спорт-Експрес в Україні») хіт-парадів висловлювань, що найбільше запам'яталися слухачам, після кожного туру протягом спортивного сезону й нарахування певної кількості балів за кожне з них. Однак, на нашу думку, серйозна проблема полягає в тому, що тим самим преса подекуди популяризує висловлювання, які суперечать принципам етикету публічних виступів, є образливими для честі й гідності суб'єктів спортивного процесу (лайливі чи зневажливі ви-

слова на адресу гравців власної команди або суперників, критика суддівства).

Інший популярний засіб формування персонального чи колективного іміджу суб'єктів спортивних змагань – прогнози, що напередодні цих змагань роблять журналісти, спортсмени або тренери. У цих прогнозах також відбивається певний образ спортсмена чи команди, що формується на основі об'єктивних (місце в рейтингу чи в турнірній таблиці, статистичні дані щодо попередніх зустрічей) і суб'єктивних (бачення авторами прогнозів сильних та слабких сторін учасників змагань, оцінка їхнього співвідношення) показників.

Можливості впливу іншого засобу масової комунікації – телебачення – на свідомість глядачів спортивних трансляцій постійно залежали і залежать від рівня розвитку технічної бази. Так, розмір екрана телевізора має тут безпосереднє значення. Як засвідчують результати експерименту, переглядаючи фільм на великому екрані (діагоналю 116,8 см), глядач переживає більше збудження, хвилювання і задоволення, аніж під час перегляду його на маленькому екрані (діагоналю 30,5 см) [16, 111]. Технічний розвиток телебачення поступово уможливив значне розширення телеаудиторії вболівальників. Спортивне телебачення починає впливати не тільки на емоційний, а й на когнітивний рівень свідомості телеглядачів, допомагаючи їм в аналізі побаченого.

На початку розвитку спортивного телебачення якість телевізійного іміджу в спорті залежала від сумарної дії двох основних чинників: об'єктивного (рівень розвитку матеріальної бази телебачення) та суб'єктивного (рівень майстерності спортивного телекоментатора). Нині вплив зображення багато в чому компенсує вади роботи спортивного коментатора. Телевізійні канали прагнуть привернути аудиторію до своїх спортивних телепередач завдяки використанню видовищних форматів. Проте, якщо для вболівальника важливо споглядати окремий вид спорту або гру улюбленої команди, то для пересічного телеглядача

спортивна передача має, передусім, розважальний характер. Спортивні шоу покликані підвищувати інтерес глядача до цієї тематики. Їхню цільову аудиторію часто складають люди, які мало цікавляться спортом. Підготовка телепередач на спортивну тематику дає змогу суттєво розширити аудиторію глядачів, наприклад, завдяки залученню жінок, активній співпраці з відомими спортсменами у процесі створення нових телеканалів, використанню у ролі коментаторів відомих спортсменів. Їхні гучні імена, знання спорту підвищують кількість вболівальників і впливають на їхню лояльність. Спорт, як відомо, не привертає уваги за відсутності «зоряних» особистостей.

Спорт, побачений за допомогою масмедіа, виглядає інакше, аніж за безпосереднього спостереження. Передусім, відбувається скорочення дистанції між глядачем та учасником змагань. Не випадково останнім часом у спортивних трансляціях приділяється увага презентації дійових осіб – спортсменів, тренерів. Їх знімають перед початком змагань, у перервах, під час та після завершення змагань. Особливу роль у цьому процесі відіграють «крупні плани», зосереджені на очах спортсмена, його міміці. Це дає змогу глядачеві індивідуалізувати змагання, наділити будь-якого спортсмена впізнаваними рисами (нехай умовними), домислити його індивідуальні особливості (не важливо, до якої міри вони виявляться вигаданими). Візуальна присутність під час матчу, виступу надає вболівальникам відчуття причетності до подій, збільшує інтенсивність життя [7, 553].

Як характерний приклад використання спортивних досягнень у вітчизняному телевізійному просторі можемо згадати практику флеш-інтерв'ю, що останніми роками набуває поширення під час телевізійних трансляцій, передусім – ігрових видів спорту. Коментатори звертаються до гравців або тренерів перед початком гри, під час перерви та по завершенні. Короткий час флеш-інтерв'ю дає можливість зосередити увагу на ключових моментах змагання: перед грою – на прогнозах щодо її підсумків, на-

строї учасників, протягом гри – на перебігу основних подій, по завершенні – на закономірності чи випадковості підсумків гри, їхньому впливі на турнірну ситуацію, подальших перспективах певної команди.

Радіомовлення також активно задовольняє комунікативні інформаційні потреби спортивних уболівальників. За своєю природою радіоповідомлення є найменш індивідуалізованими. Існує зв'язок між рівнем переконливості радіопередачі і рівнем її раціонально-емоційного балансу. Радіо широко використовує аудіообрази (іміджі) як ефективну форму звернення до почуттів аудиторії, впливу на їхні периферичні ключові стимули. Радіо має можливість руйнувати кордони між індивідуальною і колективною свідомістю. Створення ефективного радіообразу (іміджу) відбувається за участю мотиваційного, аудіального, текстового і символічного структурних блоків. Так, спортивні радіопередачі впливають на радіослухачів і на когнітивному, і на афектному рівнях. Вони завжди формують в уяві слухачів певні образи (іміджі). Мотивація слухачів щодо прослуховування спортивних радіопередач формується внаслідок їхньої самоідентифікації з певною групою. Спортивні радіопередачі активно використовують сферу підсвідомості радіослухачів.

Наймолодшим і найперспективнішим складником сучасних спортивних ЗМІ є Інтернет. Нині Інтернет бере участь у створенні нового типу особистості з особливою психологією і поведінковими реакціями. Кількість спортивних сайтів УАНЕТу та відвідування їх постійно зростає, що свідчить про підвищення популярності мережі Інтернет у спортивному середовищі. Швидко зростає відвідування українських спортивних WEB-сайтів. Сайт не є першоджерелом формування іміджу професійних спортсменів, але є важливим продовженням у комплексі чинників, які підтримують цей імідж [12, 246].

Постає питання: які ж ідеали утверджуються за посередництва засобів масової комунікації, пов'язаних зі світом спор-

ту. Якою мірою загалом *український спорт* можна розглядати як *провідника миру, толерантності і співпраці між народами*? Для відповіді на це запитання, передусім, слід визначити: якою є роль спорту у сучасних соціальних комунікаціях. Чи здатний він втілювати в життя згадані ідеали?

Багато сучасних дослідників розглядають спорт як чинник інтеграції, об'єднання народів, як «посла миру», що допомагає «перекинути міст» співпраці, взаєморозуміння і доброї волі, налагодити дружні стосунки між різними країнами та народами. Відомо, що головною функцією Олімпійських ігор була саме миротворча. Інші автори визначають спорт як один із важливих «клапанів» зняття агресивності як атрибутивної характеристики для кожної людини, що має надзвичайно велике значення для консолідації сучасного постіндустріального суспільства. Зокрема, К. Лоренц застосовує до спорту теорію катарсису, тобто зняття емоційної напруги, агресивних імпульсів через участь у грі або її споглядання. Він вважає, що спорт виконує функцію «безпечного клапану» для зняття або принаймні пом'якшення природної агресивності людини, переведення її у форму «ритуального конфлікту» [19, 73]. Подібні погляди висловлює Л. С'юене, який підкреслює, що «міжнародні змагання є різновидом сублімації природної агресивності людини і дають народам усвідомити, до якої міри тісно вони пов'язані між собою» [28, 136].

Поряд із такими оцінками, в сучасній науковій літературі зустрічається й інший підхід, прихильники якого скептично або негативно оцінюють роль спорту в утвердженні миру, толерантності і співпраці між народами. Наприклад, Г. Люшен вважає, що саме спортивне змагання є конфліктною системою, що деякі спортивні події заохочують насильство і конфлікт [21, 54]. За таких обставин віра в консолідувальну місію спорту виявляється безпідставною. Як підкреслює Е. Нідерман, «уявлення про те, що спорт може сприяти досягненню взаєморозуміння між народами, є суперечливим, особливо враховуючи рівень розвитку спортивної

науки» [23, 24]. К. Леш вважає, що комерціалізація перетворила гру на роботу, підкорила задоволення спортсмена задоволенню глядача, довела самого глядача до стану «пасивного овоча» – цілковитої протилежності здоров'ю і силі, що персоніфікуються спортом. Манія перемоги спричинила надання занадто великого значення змагальному складнику спорту й занепад досвіду співробітництва – більш скромного, але такого, що приносить більше задоволення. Культ перемоги перетворює гравців на дикунів, а уболівальників – на фанатичних шовіністів. Це переконує деяких критиків у тому, що спорт нав'язує молоді мілітаристські цінності, ірраціонально вселяє глядачам локальну і національну гордість, стає одним із головних оплотів шовінізму [20, 25].

Отже, існує дві протилежні оцінки ролі спорту як засобу досягнення миру, толерантності і співпраці між народами. Прихильники однієї з них позитивно й доволі високо оцінюють цю роль, підкреслюючи значення спорту як чинника миру, дружби, міжнародного взаєморозуміння, пом'якшення (або навіть усунення) агресивності. Прибічники іншого підходу піддають сумніву або навіть заперечують значущість спорту у цьому сенсі. Проте всі вони спираються на конкретні факти, надають переконливі аргументи.

У такій ситуації, як зазначає В. Лукашук, важливо уникнути методологічних помилок. Одна з них полягає у твердженні, нібито соціальні функції та значення спорту визначаються його природою, незалежною від нових тенденцій його функціонування. Це призводить до того, що не розділяються поняття «потенціал спорту» (придатності йому можливості впливу на особистість і ставлення людей) та його «реальна значущість», тобто якою мірою цей потенціал практично реалізується. Не враховується той факт, що існує невідповідність між можливостями спорту і реалізацією цих можливостей, яку можна подолати, за певних умов. Слід враховувати також те, що спорт є носієм культурних, соціальних і суспільно-політичних можливостей,

які можуть реалізовуватися у різних країнах по-різному [9, 236].

Як зазначає О. Садовник, часто у висвітленні спортивних подій не враховується той факт, що спортивний імідж країни є одним із основних складників загального іміджу держави. Зокрема, спорт значною мірою впливає на зовнішньополітичний імідж держави. Так, наприклад, результати дослідження, здійсненого Українським центром економічних та політичних досліджень у 2000 р., свідчать про те, що однією з десяти позитивних рис, які нині формують міжнародний імідж України, є наявність у країні великої кількості талановитих спортсменів [13, 6].

Спортивні досягнення видатних українських атлетів та впізнавані у світі імена вітчизняних спортсменів (Сергія Бубки, Андрія Шевченка, братів Кличків), за характеристикою Т. Федорів, постають зразками публічної дипломатії [14]. Останнє поняття означає відносини між державами, за яких не використовують традиційні урядові зв'язки: метою публічної дипломатії є інформування міжнародної громадськості, підтримання контактів з іншими країнами у сфері освіти і культури, спрямованих на створення привабливого образу своєї країни [25, 314].

Звичайно, важливим у цьому аспекті є не лише формування, а й підтримання спортивного іміджу України на міжнародному рівні. На жаль, інформація щодо розвитку спорту в нашій державі, що з'являється у закордонних ЗМІ, часто є нерегулярною та вибірковою. Зокрема, протягом 2007–2008 рр. у відомій англійській газеті «Таймс» лише три матеріали були присвячені темі спорту в Україні. В одному з них описувався візит британського гімнаста до України, проте, мало що стосувалося безпосередньо України. В інших двох матеріалах йшлося про позицію Андрія Шевченка щодо його подальшої футбольної кар'єри. Оскільки Україна завжди мала імідж спортивної держави, то в цих публікаціях такий її статус підтвердився, хоча власне про Україну лише згадувалося [15, 130].

О. Кулеба зазначає, що інформація щодо позитивних явищ у розвитку українського суспільства, зокрема досягнень у галузі культури та спорту, лише спорадично циркулює у зарубіжних ЗМІ. Інформаційно привабливі матеріали про спортивні досягнення представників України (Віталія та Володимира Кличків, Яни Клочкової, Андрія Шевченка) мають персоналізований характер і не сприймаються як заслуга держави [8]. Тому можна стверджувати, що праця у цьому напрямі має тривати, охоплюючи нові складники. Зокрема, слід звертати увагу на те, що важливими є не лише спортивні досягнення українських атлетів, а й їхня готовність до опанування інших культур, починаючи з вивчення мови, традицій та звичаїв певного суспільства. Численні приклади успішної адаптації за кордоном вітчизняних спортсменів (брати Клички, А. Шевченко, С. Ребров, А. Воронін, А. Тимошук та ін.) можуть бути визначені як зразки толерантності, притаманної представникам нашого народу, як їхнє прагнення краще пізнати світову культуру.

Проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р., організатором якого стала Україна разом із Польщею, також має сприяти процесові зміцнення спортивного іміджу нашої держави на міжнародному рівні. Незважаючи на критичні зауваження, поширені в деяких закордонних ЗМІ щодо нашої країни напередодні Євро-2012 (стосовно «небезпек», що нібито чекають іноземних туристів в Україні, та «загроз демократії», – аж до закликів окремих європейських політиків бойкотувати проведення турніру), маси гостей прибули до нашої держави. Згідно з даними, оприлюдненими на прес-конференції 12 червня 2012 р., з початку чемпіонату Україну щодня відвідують на 90 тис. осіб більше, ніж раніше (300 тис. проти 210 тис.). Лише за перші чотири дні проведення Євро-2012 у фан-зонах в Україні побувало 523 тис. осіб, а середня відвідуваність стадіонів становить 98 % [17, 44–45].

Можна стверджувати, що помітно вплинули на підвищення авторитету України

в Європі зусилля організаторів чемпіонату, серед яких значна частина представляє саме український спорт. Зокрема, до переліку «100 друзів Євро-2012» (у підсумку його склали 102 особи) увійшли такі знані у світі спорту діячі, як легенди легкої атлетики С. Бубка, В. Борзов, футболіст національної збірної України А. Тимошук, плавці Я. Клочкова й Д. Силантьєв, президент Федерації баскетболу в Україні О. Волков, боксери брати Кличко, тенісистки О. і К. Бондаренко та інші [26]. Безумовно, їхній імідж позитивно вплинув на подолання наслідків пропаганди тих сил, що були вороже налаштовані до проведення чемпіонату Європи з футболу в Україні. Успішність організації цього турніру має сприяти подальшому зміцненню миру, толерантності і співпраці між народами.

Незаперечною також є *роль спорту в утвердженні здорового способу життя*. Звичайно, не слід абсолютизувати цю ідею, вважаючи її апіорі правильною в усіх ситуаціях. На жаль, самі заняття спортом ще не гарантують збереження здоров'я протягом усього життя. У дійсності ми можемо спостерігати непоодинокі випадки перетворення колишніх спортсменів на пацієнтів лікарень, диспансерів. Однак, слід з'ясувати, що саме стає причиною тих випадків, коли здоровий спосіб життя порушується, і визначити, як уникнути цих відхилень від норми. Адже здоровий спосіб життя може бути визначений саме як соціокультурна норма.

Поняття здорового способу життя містить такі компоненти: оптимальна рухова активність; раціональне харчування; здоровий сон; дотримання гігієнічних правил; відмова від паління, від уживання наркотичних засобів та зловживання алкоголем [22, 215].

Фізичне виховання і масовий спорт протягом усього життя – це ефективний складник процесу повноцінного розвитку організму людини, дієвий засіб профілактики захворювань, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, забезпечення творчого довголіття, організації

гармонійного дозвілля, запобігання антигромадським виявам поведінки, особливо серед дітей та молоді. Удосконалення сфери фізичної культури і спорту передбачає розробку й використання сучасних підходів, які визначають поширення серед населення традицій, мотиваційної орієнтації до використання фізичного виховання та спорту для всіх людей у формуванні здорового способу життя, розширення форм залучення різних груп населення до регулярних занять фізкультурою.

На жаль, сучасну ситуацію в Україні у сфері здоров'я (зокрема, молоді) важко визначити як позитивну. З одного боку, це засвідчують медичні дані. Зокрема, результати тестування соматичного здоров'я студентів-першокурсників НауКМА наборів 2004–2005 рр. дають його узагальнену оцінку. Вони свідчать про те, що середні величини сукупної вибірки досліджуваних показників перебувають у межах одного й того самого рівня здоров'я (нижче середнього рівня). При цьому спостерігається незначна тенденція до зміщення показників у бік їхнього погіршення. Привертають увагу дуже низькі середні показники сили м'язів кисті та подовжений період реституції пульсу після 20-ти присідань, що є свідченням недостатньої загальної фізичної підготовки студентів [6, 29].

З іншого боку, таку ситуацію підтверджують і матеріали соціологічних опитувань. Так, дослідження, здійснене Інформаційно-соціологічним центром Одеського державного економічного університету «Студент–2006», у якому брали участь студенти 24-х ВНЗ різних регіонів України, засвідчило: відмінним свій стан здоров'я вважають 23,2 %, добрим – 46,6 %, задовільним – 18,2 %, поганим – 4,4 %; 7,6 % – не визначилися [27, 21].

На стан здоров'я молоді, що вступає до ВНЗ, негативно впливають декілька чинників: погана спадковість, що дедалі більшою мірою впливає на нові покоління; зниження рівня медичного та санітарного обслуговування в масштабі країни, зокрема

на місцевому рівні; матеріальні, побутові, культурні умови життя студентства в умовах економічних кризових явищ; зменшення рівня зацікавленості молоді у заняттях фізичною культурою та спортом [24, 177].

У межах нашого дослідження звертаємо особливу увагу на необхідність подолання останнього серед зазначених чинників. Підвищення іміджу фізкультури та спорту є дуже важливим для залучення студентства і до навчальних занять з фізичного виховання, і до регулярних тренувань у спортивних секціях, а надалі – до виступів на змаганнях. Як приклад може бути розглянута діяльність кафедри вогневої і спеціальної фізичної підготовки навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки і психологічної служби Національної академії внутрішніх справ. Вона має багаторічний позитивний досвід роботи з дітьми і молоддю Києва, а також плідної співпраці з державними й громадськими організаціями. Організація та проведення на спортивній базі спортивних заходів за участю цивільної молоді не потребують окремих матеріальних витрат з боку академії, оскільки проводяться водночас із навчально-тренувальним процесом курсантів, а кількість курсантів і співробітників академії, які беруть участь у змаганнях та інших фізкультурно-оздоровчих заходах, складає не менше за 30–50 % від загальної кількості учасників [18, 57].

Практичний сенс основних напрямів роботи кафедри полягає у формуванні у населення позитивного іміджу міліції через залучення дітей і молоді до занять у спортивних секціях при академії, подальше створення на базі кафедри громадської дитячо-юнацької спортивної школи, громадських організацій за зразком добровільних народних дружин, клубів юних помічників міліції, проведення роз'яснювальної роботи серед дітей, молоді, їхніх батьків, залучення до занять у спортивних секціях дітей-сиріт, дітей з неповних або нещасливих родин. Важлива роль відводиться співпраці з державними та громадськими фізкультурно-спортивними організаці-

ями. Сенс такої співпраці полягає в організації та проведенні змагань різних рівнів, інших спортивно-масових, фізкультурно-оздоровчих заходів на спортивних базах академії, в організації роботи спортивних секцій для дітей, молоді, цивільного населення із залученням кращих представників юнацтва й молоді (спортсменів, відмінників навчання, фізично підготовлених осіб) до лав органів внутрішніх справ. Ця робота пов'язана з навчально-тренувальним процесом курсантів, головними завданнями якого є: створення можливостей для самореалізації кожного курсанта за допомогою засобів фізичного виховання і спорту; використання цих засобів у профілактиці шкідливих звичок; залучення до регулярних занять усіх без винятку курсантів, виховання природної потреби курсантів у додержанні здорового способу життя; забезпечення обов'язкової участі в змаганнях залежно від рівня підготовленості.

Зазначені заходи дають можливість залучити до навчально-тренувального процесу провідних тренерів-фахівців, висококваліфікованих спортсменів з професійно-прикладних і масових видів спорту. Отже, проведення фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи з дітьми та молоддю співробітниками органів внутрішніх справ на відомчих спортивних базах можна визначити як один із основних засобів профорієнтації [18, 57–58].

Фізичне виховання молоді є важливим складником сучасної системи освіти, оскільки воно надає можливість опанування наукових знань про здоров'я й засоби його зміцнення; способів і методів організації власного дозвілля, спрямованих на формування фізичного, соціального, духовного здоров'я, тривалого щасливого життя, на удосконалення фізичної та психологічної готовності до активної професійної діяльності [2, 26].

Не останню роль у фізичному вихованні учнівської та студентської молоді відіграє іміджевий аспект. Поєднання тілесної та психічної досконалості людини знайшло відображення в англomовному понятті

ті флеш-іміджу (тілесного вигляду). Через флеш-імідж людина визначається у своїх прагненнях, усвідомлює себе як особистість і як тілесність через Я, розраховує лише на себе, захищає та відокремлює себе від інших. Досягнення бажаного флеш-іміджу є важливим виявом особистісного розвитку: не існує розвинутої особистості без автентичної тілесності. Цей термін віддзеркалює тілесну готовність людини до певного способу життя, обраної справи й здатності виконувати цю справу [6, 26].

Сучасні приклади вияву флеш-іміджу надає практика олімпійського спорту: важкоатлет і стаєр, баскетболіст і гімнаст та інші. Але флеш-імідж не можна зводити до простої статурності чи розвитку м'язів. Часом динаміка тілесних рухів, поз, жестів та міміки важить значно більше за зріст чи повноту.

Головними тілесними репрезентантами структури флеш-іміджу вважаються: вираз обличчя та його мімічне розмаїття, що віддзеркалює емоційний стан людини; форма тіла, зовнішній вигляд; рухи тіла та їхня координаційна злагодженість; вітальний тонус, який репрезентує тілесність, що є безпосередньою дійсністю людського життя [5, 182].

Формування флеш-іміджу є одним із головних виявів людської життєвої активності, важливим актом самовизначення та ствердження особистості. Беручи до уваги, що структурні компоненти флеш-іміджу чималою мірою відбивають соматичну характеристику особистості, дослідники зазначають, що у молодому віці саме антропологічні чинники є наочним уособленням стану здоров'я, його зовнішньою ознакою. Тому вплив на ці показники засобами фізичної культури і спорту є для студентів цілком зрозумілим.

У цьому аспекті курс фізичного виховання слід розглядати як важливий складник спеціалізованої культурної практики, пов'язаної з процесом удосконалення власного тіла, а відтак і поліпшення стану здоров'я. На жаль, соматична інтенція ще не стала важливим складником флеш-іміджу

у студентському середовищі й не враховується в особистісних характеристиках студента. Зазвичай розкриваються соціальні прагнення особи, фахові та моральні орієнтації, навчальні зусилля, розвиток самосвідомості тощо. Таке становище не стимулює прагнення студентів до поліпшення власної тілобудови, а через неї – стану здоров'я. Науковці припускають, що використання фізичної культури і спорту в повсякденному житті студентської молоді є дієвим мотиваційним стимулом формування флеш-іміджу [6, 27–28].

Відповідно до такого стану справ, одним із найважливіших напрямів професійної діяльності майбутнього вчителя фізичної культури на сучасному етапі постає іміджмейкінг. Іміджмейкінг – це діяльність із формування свого позитивного іміджу та позитивного іміджу об'єктів, що належать до сфери професійної діяльності. Нагальна потреба в ньому саме для викладача фізичного виховання обумовлена такими чинниками:

- активно створюючи свій позитивний імідж, педагог фізичної культури не тільки демонструє професійному оточенню свої найбільш привабливі індивідуальні, особисті та професійно-діяльнісні якості, а й учиться бачити себе «ззовні», усвідомлювати свої слабкості і недоліки, співвідносити свої об'єктивні характеристики з еталонним зразком індивіда, особистості, професіонала. Позитивний імідж педагога фізичної культури виконує не тільки функцію самопізнання, самовиявлення, саморозвитку, а й функцію встановлення гармонійних стосунків з учнями та студентами, колегами, батьками;

- нині фізична культура та спорт стають соціальними феноменами, об'єднавчою силою і національною ідеєю, що сприяє розвиткові сильної держави, здорового громадянина, суспільства в цілому. Цінності фізичної культури та спорту допомагають перетворювати особистість, впливають не тільки на її фізичну сферу, а й на соціальну. У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність педагога фізичної культури

зі створення та підтримки позитивного іміджу таких об'єктів, як фізична культура, спорт, здоровий спосіб життя, спортивні клуби, спортсмени, спортивна команда школи, класу з метою залучення школярів до систематичних самостійних занять фізкультурою, тим чи іншим видом спорту, розвитку фізичних якостей, виховання культури здорового способу життя [3, 6].

Зрозуміло, що така діяльність має ґрунтуватися не лише на ентузіазмі окремих викладачів, а, передусім, спиратися на державну підтримку фізичного виховання і масового спорту. До *головних напрямів політики української держави в галузі фізкультури та спорту* належать створення відповідних умов для реалізації цієї політики та визначення засобів подальшого її вдосконалення. Вони відображені в Національній доктрині розвитку фізичної культури і спорту, затвердженій Указом Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1148/2004. В основу Доктрини закладена ідея пріоритету загальнолюдських цінностей, потреб, мотивацій кожного представника суспільства у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту. Конкретна людина постає головним об'єктом та суб'єктом спортивного руху. Ці заходи визначають організаційну побудову й функціонування сфери фізкультури та спорту в Україні на тривалий період з урахуванням стратегії розвитку держави, світового досвіду, а основною їхньою метою є орієнтація українського суспільства на поетапне формування в державі ефективної системи фізичної культури і спорту.

Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту, у розробці якої взяли участь провідні вітчизняні фахівці, визначено головну мету розвитку фізкультури та спорту, яка передбачає: створення умов для забезпечення оптимальної рухової активності кожної людини упродовж усього життя; досягнення достатнього рівня фізичної і функціональної підготовленості; сприяння соціальній, біологічній, психологічній рівновазі, поліпшенню стану здоров'я, профілактиці різних захворю-

вань, фізичній реабілітації; залучення особливо обдарованих людей до спортивної діяльності, створення умов для максимальної реалізації їхніх здібностей у спорті вищих досягнень; задоволення видовищних і розважально-емоційних запитів населення; утвердження національної самоідентифікації громадян України, гордості за свою країну; підняття авторитету нашої країни у світовому спортивному русі.

Реалізацію цієї мети найближчими роками мають забезпечити: формування нових підходів до фізичного виховання і спорту з огляду на наявні соціально-економічні реалії; впровадження дієвої системи освіти населення з метою формування традицій і культури здорового способу життя; впровадження ефективних форм, методів, засобів фізкультурно-спортивної діяльності і видів спорту з урахуванням регіональних особливостей, традицій, економічних чинників, умов праці, вільного часу населення; впровадження нових підходів, які б забезпечили ефективне фінансування потреб галузі; розробку пропозицій щодо удосконалення законодавства України з питань фізичної культури і спорту; реформування організаційних основ фізкультурно-спортивного руху; підготовку нового покоління кадрів, підвищення їхнього професіоналізму; збереження наявної матеріально-технічної бази, поліпшення умов її функціонування та розвитку; вдосконалення системи спорту вищих досягнень, спортивного резерву, науково-методичного і медичного забезпечення; надання державної підтримки подальшому вдосконаленню фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної і спортивної діяльності серед інвалідів [10].

Звернемо увагу на виконання зазначених завдань в аспекті реалізації іміджевої функції фізичного виховання і спорту в Україні. Утвердження і розбудова української державності, прагнення увійти до європейської та світової співдружності спонукають чималу кількість національних інституцій, громадських організацій, соціальних установ орієнтуватися на найкращий зарубіжний досвід, на ті тенденції, які визнача-

ють громадський прогрес. Чи не найуспішнішими є виступи українських спортсменів на всесвітніх студентських спортивних змаганнях – Універсіадах.

Україна в період відновлення своєї незалежності стала повноправним членом Міжнародної федерації університетського спорту. Українські студенти-спортсмени від 90-х рр. ХХ ст. беруть участь і успішно виступають на Всесвітніх універсіадах. Уперше національні збірні України були представлені на цих престижних змаганнях у 1993 р. у Закопане (зимова Універсіада) і Баффало (літня Універсіада). Українські студенти-спортсмени нині серед лідерів у міжнародному спорті. Це досягнення можна оцінити як незаперечний успіх політики української держави в галузі фізкультури та спорту.

Іншим важливим напрямом зазначеної політики української держави на сучасному етапі є підтримка спорту інвалідів. Україна є єдиною державою світу, у якій створено державну систему управління спортом інвалідів й ухвалено державну програму підтримки їх. Отже, формування організаційних і нормативно-правових основ становлення та розвитку параолімпійського спорту в Україні як одного з напрямів у сфері спортивної діяльності підтверджує необхідність розв'язання цієї проблеми на рівні держави [1, 11].

Український центр фізичної культури та спорту «Інваспорт» і його регіональні відділення щороку організовують понад 45 чемпіонатів України. Найпопулярнішими змаганнями стали Спартакіада серед дітей-інвалідів «Повір у себе», спортивний фестиваль «Мрії здійснюються» та добродійна акція «Милосердя». У 2010 р. у масових змаганнях з програми X Всеукраїнських літніх спортивних ігор у стартах перших двох етапів взяли участь близько 25 тис. учасників; 457 осіб кращих серед них надалі представляли Україну у 26 офіційних міжнародних змаганнях. У міжнародному параолімпійському русі Україну репрезентує Національний комітет спорту інвалідів України, який виконує функ-

ції національного параолімпійського комітету [4, 24]. Можна стверджувати, що продовження цієї політики на державному рівні сприятиме подальшому формуванню позитивного іміджу України.

Отже, на сучасному етапі розвитку людства іміджева функція спорту реалізується в різних соціокультурних та політичних аспектах. Перехід від аматорського до професійного спорту як середовища вищих спортивних досягнень створює якісно нові умови для поширення популярності спортивних змагань у всьому світі. Це стосується й України. Незважаючи на складні соціально-економічні умови, найкращі українські спортсмени досягають перемог в індивідуальних та командних видах спорту, тим самим, за посередництва системи спортивних ЗМІ, підносячи імідж нашої держави. Сподівання на його подальше поліпшення небезпідставно пов'язані з такою не-

пересічною подією, як проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р. на території України та Польщі. Відвідання нашої держави численними іноземними гостями має сприяти зміцненню миру, толерантності і співпраці між народами.

Не менш важливе значення мають фізична культура та спорт в утвердженні здорового способу життя, що є актуальним завданням для українського суспільства. Імідж фізичного виховання як складника системи освіти має підвищуватися і завдяки праці викладачів, і внаслідок цілеспрямованої державної підтримки. Заходи державної політики, визначені Національною доктриною розвитку фізичної культури і спорту, мають спиратися на систему матеріального забезпечення, а водночас – на усвідомлення усім суспільством загальної значущості фізичного виховання як одного з соціальних пріоритетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бріскін Ю. А.** Організаційні основи параолімпійського спорту / Ю. А. Бріскін. — Львів : Кобзар, 2004. — 180 с.
2. **Гаврилов А. С.** Формування фізичної культури особистості в класичних університетах / А. С. Гаврилов // Освіта та наука в умовах глобальних викликів : мат. V міжнар. наук.-практ. конф. 7–9 червня 2012 р. — Сімферополь : Кримський інститут бізнесу, 2012. — С. 26–29.
3. **Гайдук Н. О.** Іміджмейкінг педагога фізичної культури як об'єкт педагогічного аналізу / Н. О. Гайдук // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. — 2010. — № 15 (202). — Педагогічні науки. — С. 5–16.
4. **Гінкул Л.** Організаційні основи з напрямку роботи інваспорт / Л. Гінкул, Г. Парнева // I Всеукраїнська наук.-практ. конф. «Психолого-педагогічні та політичні проблеми у трансформаційних процесах українського суспільства». — Кременчук : КрНУ, 2012. — С. 23–24.
5. **Гомілко О.** Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі / О. Гомілко. — К. : Наукова думка, 2001. — 338 с.
6. **Зелениук О. В.** Соматичне здоров'я в контексті формування флеш-іміджу студента засобами фізичної культури / О. В. Зелениук, Л. С. Кравченко, Т. В. Лахманюк, В. В. Макареня // Наукові записки НаУКМА. — Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. — 2006. — Т. 59. — С. 26–30.
7. **Зінюк А. В.** Візуальна репрезентація спорту / А. В. Зінюк // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. — 2010. — Вип. 16. — С. 551–554.

CITED LITERATURE

1. **Y. Briskin.** Paralympic sport organizational basis / Y. Briskin. — Lviv : Kobzar, 2004. — 180 p.
2. **A. Gavrilov.** Formation of personality physical cultural in classical universities / A. Gavrilov // Education and science in global challenges : V international workshop conference information. June 7–9, 2012 — Simpheropol : Crimean institute of business, 2012. — P. 26–29.
3. **N. Haiduk.** Iagemaking of physical training teacher as an object of pedagogical analysis / N. Haiduk // Kyiv national university named after Taras Shevchenko bulletin. — 2010. — № 15 (202). — Pedahohichni nauky. — P. 5–16.
4. **L. Hinkul.** Organizational basis for paralympic sport direction / L. Hinkul, H. Parneva // «Psychopedagogical and political points in transformational processes of Ukrainian society» I All Ukrainian workshop conference. — Kremenchuk : KrNU, 2012. — P. 23–24.
5. **O. Homilko.** Physicality metaphysics: the body concept in philosophy discourse / O. Homilko. — Kyiv : Naukova Dumka, 2001. — 338 p.
6. **O. Zeleniuk.** Somatic health in the context of a student flash image by means of physical training / O. Zeleniuk, L. Kravchenko, T. Lakhmaniuk, V. Makarenia // NuKMA scientific notes. — Pedagogical, psychological sciences and social work. — 2006. — Book 59. — P. 26–30.
7. **A. Ziniuk.** Visual representation of sport / A. Ziniuk // methodology, theory and practice of modern society sociological analysis. — 2010. — Issue 16. — P. 551–554.

8. **Кулеба О. В.** Особливості формування міжнародного іміджу України в закордонних засобах масової інформації [Електронний ресурс] / О. В. Кулеба. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/34.pdf.

9. **Лукашук В. І.** Консолідуюча функція спорту у сучасному суспільстві / В. І. Лукашук // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. — 2009. — № 844. — Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. — С. 235—240.

10. Національна доктрина розвитку фізичної культури та спорту [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.

11. **Позднішев Є. В.** Архетипи і їх роль у формуванні іміджу в спорті / Є. В. Позднішев // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. — 2010. — Вип. 9. — С. 334—344.

12. **Позднішев Є. В.** Медіапсихологія і проблеми формування іміджу у спорті / Є. В. Позднішев // Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. — 2011. — Вип. 13. — С. 238—248.

13. **Садовник О. О.** Засоби масової комунікації та формування іміджу українського спорту (за матеріалами преси та сайтів мережі Інтернет) : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій : 27.00.06 / О. О. Садовник; Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут журналістики. — К., 2009. — 20 с.

14. **Федорів Т.** «Репутація країни» та «державний брендинг» як категорії науки державного управління [Електронний ресурс] / Т. Федорів. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_2/11ftvndu.pdf.

15. **Якобишин О.** Формування іміджу України на сторінках газети «The Times» (2007—2008 рр.) / О. Якобишин, І. Бабушак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2008. — Серія : Філологія. — Вип. 18. — С. 129—132.

16. **Винтерхофф-Шпурк П.** Медіапсихологія. Основные принципы / П. Винтерхофф-Шпурк; [пер. с нем.]. — Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2007. — 288 с.

17. **Гапоненко А.** Политика – благословение или проклятие спорта? / А. Гапоненко, А. Франков // Футбол. — 2012. — № 48 (1024). — С. 44—46.

18. **Закорко И. П.** Организация и проведение профориентационной работы и профилактики правонарушений в молодежной среде средствами физической культуры и спорта профильными кафедрами вузов МВД Украины / И. П. Закорко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. — 2011. — № 6. — С. 57—59.

19. **Лоренц К.** Агрессия (так называемое «зло») / К. Лоренц; [пер. с нем.]. — М. : Прогресс; Универс, 1994. — 272 с.

20. **Лэш К.** Вырождение спорта / К. Лэш // Лос-гос. — 2006. — № 3 (54). — С. 23—40.

8. **O. Kuleba.** International image of Ukraine forming features in foreign mass media [Web site] / O. Kuleba. — Access mode: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2011_1/34.pdf.

9. **V. Lukashchuk.** Unifying function of sport in modern society / V. Lukashchuk // Kharkiv national university named after V. Karazin bulletin. — 2009. — № 844. — Modern society community study: methodology, theory, methods. — P. 235—240.

10. National doctrine of physical training and sports development [Web site]. — Access mode: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.

11. **Y. Pozdnyshchuk.** The archetypes and their role in forming of image in sport / Y. Pozdnyshchuk // Modern psychology problems : collection of scientific papers of Kamyanets Podilskiy national university named after Ivan Ohiyenko, National academy of pedagogical sciences of Ukraine Institute of psychology named after H. Kostiuk — 2010. — Issue 9. — P. 334—344.

12. **Y. Pozdnyshchuk.** Media psychology and image forming problems in sport / Y. Pozdnyshchuk // Modern psychology problems : collection of scientific papers of Kamyanets Podilskiy national university named after Ivan Ohiyenko, National academy of pedagogical sciences of Ukraine Institute of psychology named after H. Kostiuk — 2011. — Issue 13. — P. 238—248.

13. **O. Sadovnyk.** Mass communication and image formation of Ukrainian sport (based on media and Internet sites) : social communications candidate of science self-referent discourse : 27.00.06 / O. Sadovnyk; Kyiv national university named after Taras Shevchenko, Institute of journalism. — Kyiv, 2009. — 20 p.

14. **T. Fedoriv.** «Country reputation» and «state branding» as state administration science categories [Web site] / T. Fedoriv. — Access mode: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_2/11ftvndu.pdf.

15. **O. Yakobyshyn.** Forming of Ukraine's image in «The Times» newspaper (2007—2008 years) / O. Yakobyshyn, I. Babushchak // Uzhgorod national university scientific bulletin. — 2008. — Series : Philologia. — Issue 18. — P. 129—132.

16. **P. Vinterhoff-Shpurk.** Media psychology. Basic principles / P. Vinterhoff-Shpurk; [translated from German]. — Kharkov : Gumanitarnyj centr publishing house, 2007. — 288 p.

17. **A. Gaponenko.** The policy — sport blessing or curse? / A. Gaponenko, A. Frankov // Football. — 2012. — № 48 (1024). — P. 44—46.

18. **I. Zakorko.** Management and carrying out of professionally-oriented work and crime prevention among young people by means of physical training and sport of Ministry of Internal Affairs of Ukraine specialized university departments / I. Zakorko // Pedagogy, psychology and physical training and sport biomedical problems. — 2011. — № 6. — P. 57—59.

19. **K. Lorenz.** Aggression (so-called «evil») / K. Lorenz; [translated from German]. — Moscow: Progress; Unvers, 1994. — 272 p.

20. **K. Lash.** Sport degeneration / K. Lash // Logos. — 2006. — № 3 (54). — P. 23—40.

21. **G. Lyushen.** Sport and culture / G. Lyushen // Sport, spiritual values, culture. — Moscow : RSUPC

21. **Люшен Г.** Спорт и культура / Г. Люшен // Спорт, духовные ценности, культура. — М. : Гуманитарный Центр «СпАрт» РГАФК, 1997. — Вып. 2. — С. 135—140.

22. **Мудрик В. И.** Нормативно-правовые аспекты внедрения физической культуры в образ жизни населения Украины / В. И. Мудрик, В. А. Оксененко // Слобожанський науково-спортивний вісник. — 2006. — № 10. — С. 214—217.

23. **Нидерман Э.** Может ли спорт способствовать взаимопониманию между народами? / Э. Нидерман // Международное спортивное движение : Экспресс-информация. — М. : ЦООНТИ — ФиС, 1986. — Вып. 8. — С. 24—30.

24. **Обидейко Е. К.** Физическое воспитание как ведущий фактор оздоровления студенчества / Е. К. Обидейко // Науковий вісник. — Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. — Науки : економіка, політологія, історія. — 2009. — № 8 (86). — С. 176—180.

25. **Сеидов В. Г.** От традиционной дипломатии к публичной дипломатии / В. Г. Сеидов // Информатика. Дипломатия. Психология. — М. : Известия, 2002. — С. 312—335.

26. **Сивак О.** 102 друга Евро – 2012: кто они? [Электронный ресурс] / О. Сивак, А. Стинговский. — Режим доступа: <http://sport.segodaya.ua/euro2012/829887.html>.

27. Студенчество и современное украинское общество / под ред. В. Н. Соколова. — Одесса : Астропринт, 2008. — 176 с.

28. **Сьюэне Л.** Спорт и его гуманизирующее или негуманизирующее воздействие на человека / Л. Сьюэне // Спорт и образ жизни : Сб. статей. — М. : Физкультура и спорт, 1979. — С. 134—140.

«Sp.Art» Humanitarian Center, 1997. — Issue 2. — P. 135—140.

22. **V. Mudrik.** Regulatory aspects of physical training implementation in Ukraine's population lifestyle / V. Mudrik, V. Oksenenko // Slobozhanshchina scientific and sports bulletin. — 2006. — № 10. — P. 214—217.

23. **E. Niderman.** Can sport promote mutual understanding between peoples? / E. Niderman // International sport movement : Express-information. — Moscow : Central field body of scientific and technical information — FiS, 1986. — Issue 8. — P. 24—30.

24. **E. Obydejko.** Physical training as a leading factor of studentship sanitation / E. Obydejko // Scientific bulletin. — Odessa state economic university. All-Ukrainian association of young scientists. — Sciences : economy, politics, history. — № 8 (86). — P. 176—180.

25. **V. Seidov.** From traditional to public diplomacy / V. Seidov // Information. Diplomacy. Psychology. — Moscow : Izvestiya, 2002. — P. 312—335.

26. **O. Sivak.** 102 friends of Euro-2012: who are they? [Web site] / O. Sivak, A. Stingovskij. — Access mode: <http://sport.segodaya.ua/euro2012/829887.html>.

27. Studentship and modern Ukrainian society / edited by V. Sokolov. — Odessa : Astroprint, 2008. — 176 p.

28. **L. Syuene.** Sport and its humanizing and non-humanizing influence on a person / L. Syuene // Sport and lifestyle : collection of articles. — Moscow : Physical culture and sport, 1979. — P. 134—140.

Гуманитарні науки
науково-практичний журнал

1, 2012
ПЕРЕДПЛАТИТЬ на 2013 рік!

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ
МЕНЕДЖМЕНТ ОСВІТИ
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
ПСИХОЛОГІЯ
ПЕДАГОГІКА
ПРОЕКТИ
ПРОГРАМИ
УПРАВЛІННЯ

Науково-методичний журнал
Матеріали охоплюють великий спектр проблем гуманітарного знання: теоретико-методологічні питання педагогіки, інновації у вітчизняній психології, проблемне поле філософії та менеджменту освіти
Виходить 2 рази на рік. Передплатна ціна на рік 168,14 грн

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 21826

Журнал внесено до переліку наукових фахових видань з педагогічних наук